

KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYA TUSHUNCHASINING PEDAGOGIK, PSIXOLOGIK VA LINGVODIDAKTIK TALQINLARI HAMDA ARXITEKTOR KASBIY FAOLIYATIDAGI AHAMIYATI

Abduvosiqova Dilafruz Djalaliddinovna

Toshkent arxitektura qurilish universiteti

“O‘zbek va xorijiy tillar” kafedrası katta o‘qituvchisi

dilko81@mail.ru

Annotatsiya: *Maqola kommunikativ kompetensiya tushunchasining pedagogik, psixologik va lingvodidaktik talqinlarini tahlil qiladi hamda uning arxitektor kasbiy faoliyatidagi ahamiyatini o‘rganadi. Ishda kommunikativ kompetensiya pedagogik yondashuvlar, psixologik mexanizmlar va lingvodidaktik komponentlar asosida ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, arxitektura ta‘limida talabalarni muloqotga tayyorlash va kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning amaliy va nazariy jihatlari bayon etilgan.*

Kalit so‘zlar: *kommunikativ kompetensiya; pedagogik talqin; psixologik talqin; lingvodidaktik talqin; arxitektor; kasbiy faoliyat; oliy ta‘lim; interaktiv platformalar*

Bo‘lajak arxitektorlarni tayyorlashda faqat texnik bilimlar yetarli emas, balki ular kasbiy muloqot va ijtimoiy aloqalarga tayyor bo‘lishlari lozim. Shu sababli, kommunikativ kompetensiya oliy ta‘lim jarayonida muhim kompetensiya sifatida qaraladi. U nafaqat nutqiy va lingvistik bilimlarni, balki jamoaviy faoliyat va professional muhitda qaror qabul qilish ko‘nikmalarini ham o‘z ichiga oladi.

Pedagogik nazariyalar (A.B. Хытопской, 2003) kommunikativ kompetensiyani talabaning o‘quv jarayonida va kelajakdagi kasbiy faoliyatida samarali muloqot qila olish qobiliyati sifatida talqin etadi. Psixologik yondashuv (L.S. Vygotsky, A.N. Leontev) shaxslararo munosabatlar, fikrni ifodalash va boshqalarning nuqtai nazarini tushunish mexanizmini rivojlantirishga urg‘u beradi. Lingvodidaktik yondashuv (D. Hymes, M. Canale & M. Swain) esa kompetensiyani lingvistik, sotsiolingvistik va pragmatik komponentlar orqali ko‘rib chiqadi. Arxitektor kasbiy faoliyatida bu komponentlar loyiha taqdimoti, jamoaviy loyiha va xalqaro hamkorlikda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, bo‘lajak arxitektorlarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bir nechta darajada amalga oshiriladi: Pedagogik nuqtai nazardan, kommunikativ kompetensiya faqat til va nutq ko‘nikmalari bilan chegaralanmaydi, balki talabani jamoaviy ishlarga, loyiha muhokamalariga, seminar va workshoplarda faol ishtirok etishga tayyorlaydi. Tadqiqotlar ko‘rsatadiki, jamoaviy loyiha mashg‘ulotlarida talabalar bir-birining fikrini tinglash, konstruktiv fikr bildirish va buyurtmachi bilan kelishuvlar o‘tkazish

orqali kommunikativ ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, pedagogik sharoitlar, ya’ni dars metodikasi, interaktiv mashg‘ulotlar va amaliy topshiriqlar talabaning kommunikativ salohiyatini sezilarli darajada oshiradi. Psixologik yondashuv (L.S. Vygotsky, A.N. Leontev) shaxslararo munosabatlarni rivojlantirish, konstruktiv tanqidni qabul qilish va qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan. Bo‘lajak arxitektorlar uchun bu, loyiha jamoasida o‘z pozitsiyasini ifodalash, muammoli vaziyatlarda yechim topish va boshqalar bilan samarali hamkorlik qilish imkonini beradi. Psixologik jihatdan mustahkam kommunikativ kompetensiya talabaga stressli vaziyatlarda muloqotni boshqarish va professional qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Lingvodidaktik yondashuv (D. Hymes, M. Canale & M. Swain) kommunikativ kompetensiyani uch komponent orqali shakllantiradi:

- **Lingvistik komponent** – til bilimlarini mustahkamlash va amaliy qo‘llash;
- **Sotsiolingvistik komponent** – muloqot kontekstini tushunish va madaniy jihatdan moslashish;
- **Pragmatik komponent** – nutqni samarali, maqsadga muvofiq ishlatish.

Arxitektura sohasida bu komponentlar loyiha taqdimotlarida, texnik hujjatlarni tayyorlashda va xalqaro hamkorlikda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, interaktiv platformalar ushbu komponentlarni uyg‘unlashtirib, talabani professional muloqotga tayyorlaydi.

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, arxitektura ta’limida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish pedagogik, psixologik va lingvodidaktik komponentlarni uyg‘unlashtirish orqali amalga oshirilishi lozim. Interaktiv platformalar, jumladan Moodle, MS Teams, Miro va BIM-platformalar, talabaga real kasbiy muloqot muhitini yaratib beradi.

Misol uchun:

- **Moodle** orqali talabalar loyihaviy topshiriqlarni muhokama qiladi va o‘zaro fikr almashadi;
- **MS Teams** va **Zoom** kabi video-platformalar orqali jamoaviy ishlarda va mentor bilan onlayn konsultatsiyalarda ishtirok etadi;
- **Miro** va **BIM** platformalari loyiha vizualizatsiyasi va interaktiv dizayn ishlari orqali muloqot ko‘nikmalarini amaliy mashg‘ulotlarda rivojlantiradi.

Bunday muhit pedagogik va lingvodidaktik jihatdan talabaga nutq va hamkorlik ko‘nikmalarini mustahkamlash imkonini beradi, psixologik jihatdan esa shaxslararo munosabatlarni boshqarish qobiliyatini oshiradi.

Kommunikativ kompetensiya bo‘lajak arxitektorning kasbiy muvaffaqiyati uchun asosiy omil hisoblanadi. U pedagogik, psixologik va lingvodidaktik talqinlarning uyg‘unlashuvi orqali shakllanadi. Arxitektura ta’limida talabalarning kommunikativ salohiyatini rivojlantirishga doimiy e’tibor qaratish zarur.

Interaktiv platformalardan foydalanish quyidagi jihatlarni ta’minlaydi:

- talabani kasbiy muloqot muhitiga tayyorlash;
- jamoaviy loyiha ishlari va buyurtmachi bilan kelishuvlar orqali amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirish;
- lingvodidaktik komponentlarni uyg‘unlashtirib, xalqaro hamkorlik va texnik hujjatlarni tayyorlash qobiliyatini oshirish;
- psixologik jihatdan stressli vaziyatlarda samarali muloqot qilish va qaror qabul qilish qobiliyatini mustahkamlash.

Shu sababli, interaktiv platformalar va amaliy mashg‘ulotlar arxitektura ta’limida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning samarali vositasi hisoblanadi va kasbiy tayyorgarlik sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Хуторской, А.В. Педагогическая компетентность: теория, структура, методика формирования. – М.: Изд-во МГПУ, 2003. – 256 с.
2. Виготский, Л.С. Мышление и речь. – М.: Просвещение, 1982. – 288 с.
3. Леонтьев, А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1975. – 368 с.
4. Hymes, D. Foundations in Sociolinguistics: An Ethnographic Approach. – Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1974. – 200 p.
5. Canale, M., Swain, M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing // Applied Linguistics. – 1980. – Vol. 1. – P. 1–47.
6. Attardo, S. Linguistic Theories of Humor. – Berlin: Mouton de Gruyter, 1994. – 346 p.
7. Anderson, T. The Theory and Practice of Online Learning. – Edmonton: Athabasca University Press, 2008. – 420 p.
8. Bonk, C.J., Graham, C.R. The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs. – San Francisco: Pfeiffer, 2006. – 612 p.
9. Moodle Documentation. Moodle Docs. URL: <https://docs.moodle.org> (дата обращения: 10.02.2026)
10. Microsoft Teams. Official Documentation. URL: <https://docs.microsoft.com/en-us/microsoftteams/> (дата обращения: 10.02.2026)
11. Miro Help Center. URL: <https://help.miro.com/> (дата обращения: 10.02.2026)
Autodesk BIM 360 Documentation. URL: